

ZENE A KULTURÁLIS EMLÉKEZET SZOLGÁLATÁBAN

BÉKÉSSY LILI – GUSZTIN RUDOLF – HORVÁTH PÁL – SZACSVAI KIM KATALIN
MTA Zenetudományi Intézet

Mohács emlékezetének átfogó bemutatására még nem készült fel a 19. század zenetörténetének kutatása. Az alábbiakban eddigi forráskutatásokat összegzve és részben folytatva közös erőfeszítéssel kísérletet teszünk Mohács kulturális emlékezetének feltárására, de még korántsem a teljesség igényével. A tanulmány négy területen, négy zenei műfajban – zenész-színház (Szacsvai Kim Katalin 1–13. o., Horváth Pál 13–18. o; kórus (19–23. o.), dal és hangszeres karakterdarabok (Békéssy Lili, 24–39. o.) keresi és kontextualizálja a fellelhető emlékményt. A népdal, népies dal tárgyalásához kiterjedt alapkutatás állt rendelkezésünkre, a magyar romantikus dal és a hangszeres karakterdarabok irodalmának áttekintése azonban még elvégzendő feladataink egyike. Folyamatban lévő kutatásunk a dalármozgalom és a magyar nyelvű zenés-színház forrásainak feldolgozása. Utóbbihoz színháztörténeti munkák biztosítanak megbízható alapot.

Az intézményi háttér és repertoár forrásainak részleges ismerete alapján is kirajzolódik egy kép, amely lényegesen valószínűleg a források teljeskörű feltárása nyomán sem fog módosulni. A zenetörténet oldaláról nézve a 19. század zeneélete Moháccsal kapcsolatban még a háritás fázisában volt. Mohács emlékezete egy jól körülhatárolt kört nem számítva szinte teljes mértékben hiányzik a népi vagy népies dalanyagból, és a nemzeti katasztrófa-ként megélt eseményt a műzene is csak elvétve tematizálta. A magyar nyelvű színpadon erről nem beszéltek (alig néhány iskoladrámáról és egyetlen drámáról van tudomásunk) és nem is énekelték meg, zenés-színpadi mű Mohácsot nem dolgozta fel. Ha színpadon felidéztek, akkor legfeljebb szavak nélkül tették élőképek, „néma ábrázolatok”, tablók formájában, zenei kísérettel, feltehetően verbunkos muzsikával.¹ Ennek ellenére Mohács emléke kimondatlanul

¹ Többek között Szegeden (1833. július 8.), Hódmezővásárhelyen (1833. augusztus 25.), Debrecenben (1836. április). Vö. *A magyar színikritika kezdetei (1790–1837)*. Sajtó alá rendezte, a jegyzeteket írta és a mutatókat készítette Kerényi Ferenc (Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 2000), I–III., 202., 254., 950.

					szörnyű vérontás helye”
XXIX.	Énekeskönyv, 112. sz.	848	19. század 1. fele	Mohács mezei siralom	„Mohács, Mohács, régi vérontás helye”
XXX.	L. J. énekeskönyve, 60a–62a	864	19. század 1. fele	A mohácsi ütközet	„Mohács, Mohács, sebes vérontás helye”